

עסקים ולומדים

זווית יהודית אקטואלית לקהילת אנשי העסקים

פרשת בשלח, י"א שבט תשע"ה

איך לקרוא קורותיו של מנהיג?

תיאור המעבר של בני ישראל את ים סוף, שהוא הסיפור המרכזי בפרשת בשלח, מהווה נקודת שיא במנהיגותו של משה. האתגרים המנהיגותיים של משה היו רבים. חלקם מתועדים בהרחבה, חלקם בתמציתיות ויש להניח שחלקם לא תועדו כלל. אני מבקש להפנות את המבט למילה אחת שעשויה ללמד אותנו רבות על האופן בו צריך לקרוא מה שנכתב על מנהיג:

וַיִּסַּע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מֵיַם סוּף וַיֵּצְאוּ אֶל מִדְבַּר שׁוּר ... (שמות טו, כב)

הלשון החריגה בה משתמש המקרא, בה משה הוא המסיע, לעומת מקומות אחרים בהם העם הוא זה שנוסע, זוקקת ביאור. פרשני הפשט אכן שמו לב לביטוי השונה וקבעו: "הסיען בעל כרחם" (רש"י). קביעה מתמיהה זו מתעצמת לאור מיקומה, מיד לאחר שירת הים בו הודו ושבחו בני ישראל לקב"ה על ניסיו בים סוף. המקרא עצמו קובע: "וַיֵּאֱמִינוּ בַּה' וּבְמֹשֶׁה עֶבְדוֹ" (שמות יד, לא), ואם כן יש לצפות שאמונה זו תבוא לידי ביטוי גם בציות להוראותיו של משה, מה שהיה מייטר את הצורך להסיעם בעל כרחם. מדוע, אם כן, כך קרה?

חז"ל מציעים מגוון אפשרויות ותשובות ואנו נביא שלוש מהן.

התשובה הראשונה של רש"י היא: "שעטרו מצרים סוסייהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות, והיו ישראל מוצאין אותם בים, וגדולה היתה ביזת הים מביזת מצרים ... לפיכך הוצרך להסיען בעל כרחם" (רש"י).

התשובה השנייה מופיעה במדרש: "ר' יהודה אומר: אמרו ישראל באותה שעה, כלום הוציאנו הקב"ה ממצרים אלא בשביל חמישה דברים, אחת לתת לנו ביזת מצרים, שנית להרכיבנו על ענני כבוד, ג' לקרוע לנו את הים, ד' להפרע לנו מן המצריים, ה' לומר לפניו שירה, עכשיו שכבר נתן לנו ביזת מצרים, הרכיבנו על ענני כבוד, קרע לנו את הים, פרע מן המצריים ואמרנו שירה לפניו, נחזור למצרים" (שמות רבה פרשה כד).

התשובה השלישית מופיעה בדברי הזהר על הפרשה: "אמר רבי שמעון, באותה שעה שישראל היו עומדין על ים סוף והיו אומרים שירה, התגלה הקב"ה עליהם וכל מרכבותיו וצבאיו כדי שידעו ויכירו את מלכם שעשה להם כל אותם ניסים וגבורות, וכל אחד ואחד ידע ויסתכל מה שלא ידעו והסתכלו שאר נביאי עולם ... באותה שעה אמר משה לקב"ה: בניך מחמת תשוקתם הגדולה להסתכל בך לא רוצים לנסוע מהים" (זוהר פרשת בשלח דף ס עמוד א).

כל אחד משלושת המקורות שהבאנו מציע הסבר אחר לשאלה. רש"י תולה את ההכרח להסיע את ישראל בעל כרחם בכך שרצו להמשיך את ביזת מצרים, שגם היא חלק מן התכנית המקורית של הקב"ה להוציאם ברכוש גדול. המדרש, לעומת זאת, טוען כי עם ישראל רצו לחזור למצרים משום שסברו שתכלית כל הדברים שקרו הייתה הסרת עול השעבוד וכעת כשאין עוד מצרים ניתן לחזור חזרה. הזהר תולה את העניין באספקט רוחני שבו עם ישראל נצמדו לחוויה המרוממת והחד-פעמית שחוו על ים סוף ולא רצו לזוז ממנה.

לא יהיה מופרך לטעון כי ריבוי הסיבות מלמד על סוגי האנשים השונים שיצאו ממצרים. כל אחד יצא מטעם אחר ומכאן שלכל אחד סיבה שונה מדוע לא להמשיך אל המדבר כדבר משה. הכתוב איננו מפרט מה הייתה הדרך בה טיפל משה בסירוב, אך ניתן להניח כי היה בה כדי לתת מענה לכל (או לרוב) הנימוקים שנטענו כנגד המשך המסע למדבר. הכתוב העדיף לצמצם את כל הדרמה למילה אחת קצרה וחדה: "וַיִּסַּע", מתוך הנחה שבעלי העין החדה ישימו לב לשינוי ויחפשו לו הסבר. היה זה ללא ספק רגע דרמטי במנהיגותו של משה, אולם למרות הכל הרוב נותר בו חבוי ללמדנו לשים לב לפרטים. כך קוראים קורותיו של מנהיג.

הכותב הינו: הרב בעז גנוט

מנהל אגף הנישואין של ארגון רבני צהר'

בארגון רבני צהר חברים למעלה מ-1,000 רבנים ואנשי חינוך, הפועלים בהתנדבות לקדם זהותה היהודית של מדינת ישראל, מתוך הידברות ושותפות. ארגון רבני צהר מבוסס על עקרונות של ישרה ונאמנות למדינה, תוך מחויבות להלכה ולמסורת היהודית.

ארגון צהר מזמין אותך להיות שותף באיחוד החברה הישראלית ובעיצוב דמותה היהודית של מדינת ישראל

לתרומות ולתמיכה בפעילויות של צהר: 1800-071-414 | www.tzohar.org.il

חפשו אותנו ב-f

